

OTOK KRK U VELIKOM RATU 1914. – 1918., ZBORNİK RADOVA

Općina Punat / Naklada Kvarner, Punat / Novi Vinodolski, 2019., 212 str.

Otok Krk u Velikom ratu 1914. – 1918. zbornik je radova koji nastaje kao rezultat istoimenog znanstveno-stručnog skupa održanog u Puntu 10. studenog 2018. u povodu stogodišnjice završetka Prvoga svjetskog rata.

Ponešto više o organizaciji samoga skupa donosi se u prvom dijelu knjige pod nazivom „Umjesto predgovora” (7-16). Saznajemo ponešto i o izlagačkom dijelu skupa te se donose sažetci svih predavanja sa skupa. Prvi od radova u zborniku djelo je mons. doc. dr. Franje Velčića pod naslovom „Dva dokumenta o ulozi Talijana i njihovom stavu prema Krčanima Hrvatima i biskupu Mahniću tijekom i neposredno nakon Prvog svjetskog rata” (19-50). U radu je autor istražio prilike koje su vladale u gradu Krku za vrijeme Prvoga svjetskog rata te odnose između krčkih Talijana i Hrvata nakon ulaska Kraljevine Italije u rat. Kao što je u naslovu navedeno, autor glavninu svojeg istraživanja temelji na dvama dokumentima. Prvi je dokument iz svibnja 1915., te predstavlja protest krčkog svećenstva protiv krčkih Talijana koji su zagovarali stav da su Hrvati nelojalni građani. Drugi dokument predstavlja promemoriju gradskog liječnika dr. Vlade Stanjeka iz 1928. U dokumentu su opisani događaji iz 1919. godine nakon dolaska talijanske vojne vlasti na otok. Važnost obaju dokumenata jest u tome što oslikavaju hrvatsko-talijanske odnose u ratno i poratno vrijeme.

Nadalje, u članku „Krčka pozadinska fronta u ratu: uloga i položaj žena i djece na otoku Krku u Prvom svjetskom ratu” (51-76) autora mr. sc. Tvrтка Božića istražuje se krčka ratna svakodnevnica s naglaskom na ulogu i položaj žena i djece. Također, autor sagledava uključivanje žena i djece u rat koje je bilo višestruko i ogledalo se u njihovu angažmanu kao radnoj snazi na poljima. Istovremeno autor naglašava kako su žene i djeca bili izloženi nestašicama hrane i bolestima, stoga su odmicanjem rata bili ugroženi njihovi životi i egzistencija.

U idućem članku autorice Gordije Marijan pod naslovom „Josip Capponi i krčka gimnazija između dviju okupacija otoka Krka: očuvanje hrvatskog nacionalnog identiteta u međuratnom razdoblju” (77-88) donosi se uvid u rad krčke

gimnazije analizom matičnih knjiga i školskih ljetopisa. Posebna pažnja posvećena je Josipu Capponiju, prvom profesoru krčke gimnazije, koji je bio aktivni sudionik Prvoga svjetskog rata.

Roberto Unukić u radu pod nazivom „Abraham Zohil (1888. – 1916.) – zapisi obiteljskog istraživanja o stotoj obljetnici smrti” (89-112) donosi biografiju Abrahama Zohila, sudionika Prvoga svjetskog rata iz Žminja. Riječ je o opsežnom i iscrpnom istraživanju koje je bilo vođeno osobnim motivima s obzirom na to da je Abraham Zohil, koji je preminuo 1916. u Tirolu, bio u obiteljskom srodstvu s autorom. O njemu se nije mnogo znalo, sve dok autor nije krenuo u samostalno istraživanje u Državnom arhivu u Pazinu te u *Archivio di stato di Trieste*. Treba naglasiti i da je velik preokret u istraživanju bilo objavljivanje knjige *U sjeni okruženi svjetlom, dr. Ivan Matijašić – život i djelo* iz koje autor saznaje za mjesto grobnice Abrahama Zohila.

Sljedeći rad, „Vatikan i izazovi Prvog svjetskog rata i poraća s osvrtom na položaj grada Rijeke” (113-142) Marka Medveda, istražuje diplomatske akcije pape Benedikta IV. za vrijeme Velikoga rata s ciljem da se zaraćenim stranama ponudi mirovna inicijativa. Budući da položaj grada Rijeke nakon Prvoga svjetskog rata nije bio riješen, autor je u drugome dijelu rada dao posebnu analizu politike Rimske kurije u hrvatsko-talijanskom sporu oko pripadnosti Rijeke u godinama uspinjanja fašizma na vlast.

U idućem radu, „Prvi svjetski rat u nastavi povijesti” (143-156) autorice mr. sc. Marijane Marinović, analiziraju se načini na koji se prikazuje i objašnjava Prvi svjetski rat u osnovnoškolskim i srednjoškolskim nastavnim kurikulumima, udžbenicima i znanstvenim radovima. Autorica uspoređuje pristup poučavanja u hrvatskom obrazovnom sustavu s pristupima u obrazovnim sustavima drugih zemalja. U središtu je razmatranja tradicionalni model povijesne znanosti i nastave povijesti koji je u Hrvatskoj prisutan od sredine devedesetih godina 20. stoljeća. U radu se razmatraju i refleksi starih i novih teorija o nastavi povijesti te o radu učitelja povijesti.

Posljednji rad, „Krčke žrtve u Prvom svjetskom ratu – Dosezi dosadašnjih istraživanja” (157-180) Tvrtka Božića, donosi rezultate istraživanja broja krčkih žrtava u Prvom svjetskom ratu. Polazište za utvrđivanje broja stradalnika rata autoru je bio službeni „Popis gubitaka (*Verlustliste*)”. Međutim, otegotna okolnost bila je talijaniziranje i germaniziranje imena i prezimena Krčana, te je istraživanje činilo težim. Stoga je autor u istraživanje uključio i arhivsku građu vojnika i njihovih obitelji, dopisnice Crvenog križa, Maticu umrlih iz župnih arhiva, sačuvanu memoaristiku te dostupnu literaturu i novinske članke. Na taj

je način došao do brojke od 153 poginula Krčanina u Prvome svjetskom ratu u postrojbama austrougarskih oružanih snaga. Također, bilo je više stotina ranjenih i preko stotinu ratnih zarobljenika s otoka Krka. Ipak, to nije konačna brojka; kako bi se mogao prezentirati ukupni broj krčkih ratnih žrtava, potrebna su dodatna istraživanja.

Zbornik radova završava priložima u kojima se donosi popis stradalih Krčana u Prvom svjetskom ratu pod nazivom „Krčki vojnici u *Popisima gubitaka (Verlustliste)*“ (183-212). Radi lakšeg čitanja i snalaženja u „*Popisima gubitaka*“, donose se objašnjenja raznih kratica kao i naziva krčkih mjesta, koja su navedena najčešće u iskrivljenim oblicima. Svi podaci o stradali krčkim vojnicima preuzeti su u izvornom obliku. Za sam kraj donose se fotografije krčkih pojedinaca koji su sudjelovali u Velikom ratu te pojedini službeni dopisi i osobna pisma.

Zbornik radova *Otok Krk u Velikom ratu 1914. – 1918.* još je jedna u nizu publikacija objavljenih u povodu stote obljetnice završetka Prvoga svjetskog rata. Radovi okupljeni u taj zbornik zasigurno pridonose istraživanju lokalne krčke povijesti za vrijeme Prvoga svjetskog rata. Ipak, treba uzeti u obzir da je i ona još uvijek nedovoljno istražena – u prilog tome ide i činjenica da se ne zna konačan broj krčkih žrtava. Međutim, objavljeni radovi velik su poticaj za istraživanje krčke, ali i kvarnerske prošlosti za vrijeme Prvoga svjetskog rata i poraća.

Igor Jovanović